JOSEP M. LLOBET I PORTELLA

CARTES DE TRES ESCRIPTORS DEL PERÍODE BARROC: FRANCESC VICENT GARCIA, GASPAR ALTISENT I JAUME PUIG

INTRODUCCIÓ

La nit del 17 de setembre de 1619 es produí a Cervera un fet que ocasionà un gran trasbals a la població: el robatori de la relíquia del Sant Misteri —un bocí de la Veracreu, del qual, segons les actes del consell municipal i les informacions posteriors, havia caigut, l'any 1540, una grossa gota de sang[1]—, juntament amb el reliquiari[2] que la contenia i altres objectes sagrats. Aquest robatori ocasionà la tramesa als paers de Cervera de diverses cartes de condol, una de les quals fou escrita per Francesc Vicent Garcia, rector, aquells anys, de Vallfogona de Riucorb, població propera a Cervera.

1. Aquest fet és relatat a: Pere Ferrusola, *Notícia històrica del Sant Misteri de Cervera*, Cervera, Valentí, 1892.

2. Descrit a: Josep M. Llobet i Portella, *Art cerverí del segle XVI*, Lleida, Virgili i Pagès, 1990, pàgs. 111-113.

El dia 29 de setembre s'aconseguí la recuperació dels objectes robats, cosa que omplí de goig els habitants de Cervera. Novament, van ser moltes les persones que escriviren a les autoritats cerverines. En aquesta ocasió, però, les cartes mostraven l'alegria dels remitents. Dos d'ells foren Gaspar Altisent i Jaume Puig.

L'interès literari i històric que tenen aquestes tres cartes — les quals, juntament amb moltes altres de les que foren rebudes aquell any 1619, es guarden a l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera[3]— ha fet que hàgim decidit la seva publicació. En la nostra versió, hem desfet les abreviatures i hem actualitzat l'accentuació, la puntuació i l'ús de les majúscules.

FRANCESC VICENT GARCIA

L'autor de la primera carta que publiquem fou el cèlebre poeta Francesc Vicent Garcia, conegut, també, amb el nom de Rector de Vallfogona perquè ocupà aquest càrrec eclesiàstic durant bona part de la seva vida. Nascut a Tortosa l'any 1579, morí a Vallfogona de Riucorb el 1623[4]. Malgrat que aquesta carta havia estat ja donada a conèixer[5], l'escassetat de la publicació que la conté i els errors que mostra l'edició ens han portat a oferir una nova transcripció.

Com podem veure, l'autor manifesta en aquest escrit la pena que sent per la pèrdua de la relíquia cerverina, però aprofita l'ocasió per a donar notícies sobre la capella de Santa Bàrbara que s'estava construint a l'església de Vallfogona, la qual havia d'acollir una relíquia de la santa patrona que li havia promès l'abat de Santes Creus.

3. Fons Dalmases, capsa 38.

4. Un acurat estudi sobre aquest escriptor: Albert Rossich, *Francesc Vicent Garcia. Història i mite del Rector de Vallfogona*, Barcelona, Edicions 62, 1988. Algunes altres dades a: Josep M. Llobet i Portella, «Nova informació documental relacionada amb el Rector de Vallfogona (1606-1626)», *Palestra Universitària*, 6 (1992), pàgs. 75-91.

5. Faust de Dalmases, «Una carta del Rector de Vallfogona», *Catalana*, II, núm. 64 (20 de juliol de 1919), pàg. 69.

GASPAR ALTISENT

La segona carta fou escrita per Gaspar Altisent, un pintor natural de la Figuerosa que visqué a Cervera durant els últims anys del segle XVI i els primers del XVII. Es casà amb una noia d'aquesta població i, posteriorment, es traslladà a Barcelona, on el trobem, almenys, entre els anys 1616 i 1623. Amb tot, continuà tenint casa a Cervera. Precisament l'any que escriví la carta, el 1619, pintà sis quadres per a la capella de la Concepció de la catedral de Barcelona.

Com Pere Serafí, Gaspar Altisent fou un pintor afeccionat a la poesia. L'any 1633 li fou editada l'obra *Carta que escriu Gaspar Altisen...*[6], un poema de 288 versos apariats de diferent nombre de síl·labes mitjançant el qual, simulant que contesta a un amic, que li hauria demanat que l'assabentés de la història del Sant Misteri de Cervera, explica la procedència de la relíquia, com va venir a parar a Cervera, de quina forma va ser partida i els fets sorprenents que això comportà[7].

Gaspar Altisent, en la seva carta, demana als responsables del govern municipal de Cervera que acceptin un full de paper adjunt a la lletra, en el qual havia escrit un poema sobre el Sant Misteri. L'autor adverteix que no ha tractat el fet del robatori perquè fora «llansar aigua sobre banyat» i diu que algunes persones d'intel·ligència li han aconsellat que fes imprimir l'obra. Acaba la carta tot demanant que, en cas que hom pensi fer estampar el poema, convé que no se'n faci còpies.

A partir de tot el que portem dit, sembla raonable pensar que el poema que adjuntava a la carta era el text que, finalment, fou

6. Gaspar Altisent, *Carta que escriu Gaspar Altisen, natural de la Figuerosa, a un amich seu que li demane li escrigue la història del Sant Mysteri de la vila de Cervera, com y en quina manera ha succehit, y axí lo sobredit respon a la demanda de son amich*, Barcelona, Esteve Liberós, 1633 (hi ha una altra edició impresa a l'estampa de la Universitat de Cervera l'any 1729).

7. Dades sobre l'autor i la transcripció del poema a: Josep M. Llobet i Portella, «Dos poemes de l'any 1633 en honor del Sant Misteri de Cervera», *Miscel·lània homenatge a Josep Vallverdú*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1987, pàgs. 407-433.

imprès l'any 1633, en el qual no s'explica ni el robatori de la relíquia —només, cap al final, diu «cansat me trobo, / prest vos contaré lo robo desastrat, ni la seva recuperació.

JAUME PUIG

L'autor de la tercera carta transcrita, Jaume Puig, era membre de la Companyia de Jesús. Havia nascut a Cervera l'any 1581 i morí a Barcelona el 1646. Orador de prestigi, féu publicar alguns dels seus sermons pronunciats a Cervera, Barcelona i Lleida. La seva relació amb les autoritats cerverines fou excellent, de tal manera que el tingueren molt de temps com a home de confiança[8].

En aquesta carta, Jaume Puig demana als paers que facin anotar i autenticar tots aquells fets —especialment els miraculosos— per tal de poder-los relatar en una obra futura. Hem de creure que ja estava pensant en la història del Sant Misteri que fou editada uns anys després[9], en la publicació de la qual tingué un paper decisiu[10]. Precisament aquesta obra conté els dos sermons que pronuncià a Cervera Jaume Puig en relació amb el Sant Misteri, un l'any 1620 i l'altre el 1633.

8. L'any 1635 li escriviren una carta, juntament amb la qual li trameteren un llibre de poesies sobre les festes cerverines del Sant Misteri de l'any 1633, escrit pel canonge Jeroni Ferrer de Guissona, a fi de ser examinat per si es creia convenient recollir els exemplars de l'obra. La carta es troba transcrita a: Josep M. Llobet i Portella, «Un llibre de poesies, fins ara desconegut, del canonge Jeroni Ferrer de Guissona (-1634)», *Ilerda. Humanitats,* XLVIII (1990), pp. 229-236.

9. Pedro Giscafré, *Triunfo del Santo Mysterio de la Vera Cruz de la villa de Cervera*, Barcelona, Sebastián y Jayme Matevad, 1634.

10. Uns comentaris sobre l'obra i el seu autor a: Josep M. Llobet i Portella, «Els poemes de les festes del Sant Misteri de Cervera dels anys 1620 i 1633: una mostra de la castellanització de la llengua literària dins la societat segarrenca», *Miscel·lània Cerverina*, VI (1988), pàgs. 71-110.

TEXTOS

1

1619, setembre, 21. Vallfogona de Riucorb

Carta de Francesc Vicent Garcia a les autoritats de Cervera.

La estremada pèrdua que patex exa vila és rahó que la sentiam los veyns que participàvem de la glòria de tan gran relíquia y en particular yo que, tenint-ne promesa una de santa Bàrbara per lo senyor abbat de Santes Creus y pensant portar-la dins breus dies a esta terra ab lo degut decoro y festa, no sé com fer-la en tan desdichada occasió, pux, ab ser preciosíssima y prenda real, venia a restar molt inferior y fer estat a exa que falta y juntament ab ella lo lustre y reputació de tota esta terra. De la ponderació de tan gran desdicha se ha seguit en mi una resolució de persuadir a aquest poble que, ab affecte devot, aprés de haver seguit una professó, se postren al nou sanctuari que en esta iglésia se eregex a la gloriosa santa Bàrbara, supplicant-la sia medianera ab Déu, nostre senyor, per a què·s cobre tan gran thresor y per a què·s junte nostra devoció a la molt gran ab què, avivats de la matexa desgràcia, estan los cors de tota exa vila. Me ha paregut donar-ne avís a vostres magnificències per a què aquex matex dia, que serà demà diumenge, fassen aquí algun acte de devoció semblant al nostre, fent que alguna persona o persones devotes ojen en nom de tota exa universitat missa de la santa. Que, si del cor de un peccador com yo poden pendre's prenuncis certs, los affectes que sent en lo meu y·m obliguen a fer aquest offici són de modo que, fundant-me en los mèrits de la santa, me fan confiar que per son medi y intercessió se servirà Déu, nostre senyor, de favorir-nos y consolar-nos a tots y, pux sa magestad divina en lo evangeli sant nos anima y convida a que li demanem, segurament nos oyrà en esta occasió, que la tenim tan gran y tan just títol per a fer-ho, y, si en algunes dexa de condescendir ab nostres pregàries perquè no·s convé lo que li demanam, cessant ara esta rahó, ho és molt gran que tingam confiança, que de ella (com diuen los sants) li ve a la oració lo ser impetratòria, axí com lo ser meritòria, de la charitat y amor. Conserve en lo seu a vostres magnificències Déu, nostre senyor, ab augments de sa divina gràcia com aquest son capellà de vostres magnificències lo supplica. Vallfogona y setembre, 21, de 1619.

Vicent Garcia, prevere, rector de Vallfogona

2

1619, octubre, 3. Barcelona

Carta de Gaspar Altisent a les autoritats de Cervera.

Senyors de molta reverèntia, magnífichs pares de la pàtria y savi consell de gran govern.

Per les moltes y grans mersès que tinc rebudes de de [*sic*] aquexa bona vila y aver-me honrat ab totes ocasions sens merexer-ho y com a menor devot de la santa relíquia del Santísim Misteri de la Santísima Vera Creu, no he pogut ni sabut en què poder demostrar lo sentiment de la gran pèrdua de aquexa bona vila sinó en posar mà a la ploma tosca y grosera, la qual mon rudo enteniment va guiant. Lo que puc certificar ab molta veritat és que ni mà ni ploma ni mon tosco enteniment no han sabut dir la menor part de la pena que mon cor ha sentit juntament ab tots los demés fills y filles de aqueixa llastimada mare per la pèrdua de la santa relíquia y de la grandísima afflictió de aquexa bona y llastimada vila. Per lo tant, suplico molt de veres a vostres reverènties y magnificències y mersès sie de son servei acceptar lo paper que va junt ab essa ab aquell amor y bon zel que·l envio y dit paper aporte ab si, que, a més de que faran com a qui són, me honraran com sempre donant-me ànimo per a què diga alguna cosa sobre de la alegria de la cobransa de tant gran tresor, si bé aquí ha subtilísims enteniments que poden dir millor que jo sens comparatió, que confeso que quant dic és basura. No l'e volgut enviar sobre la afflictió perquè fore estat llansar aigua sobre banyat. Algunes persones de yntel·ligèntia me han persuadit lo fes estampar; no·n só estat de parer que no fos ab consentiment de vostres reverènties y magnificències y mersès, a qui nostre Senyor deix gosar moltísims anis la devotió de [la] santísima relíquia ab contento, salut y alegria com desijen y per aquest son criat és desitjat, tot per més servei de Déu y aument de la devotió de la santísima relíquia. De Barcelona, octubre a 3 de 1619.

Son humil criat, Gaspar Altisen.

[*Al marge esquerre:*]

Suplico per mersè, si se ha de estampar, que no se'n don còpia a ningú, que lo vers se ha de emendar.

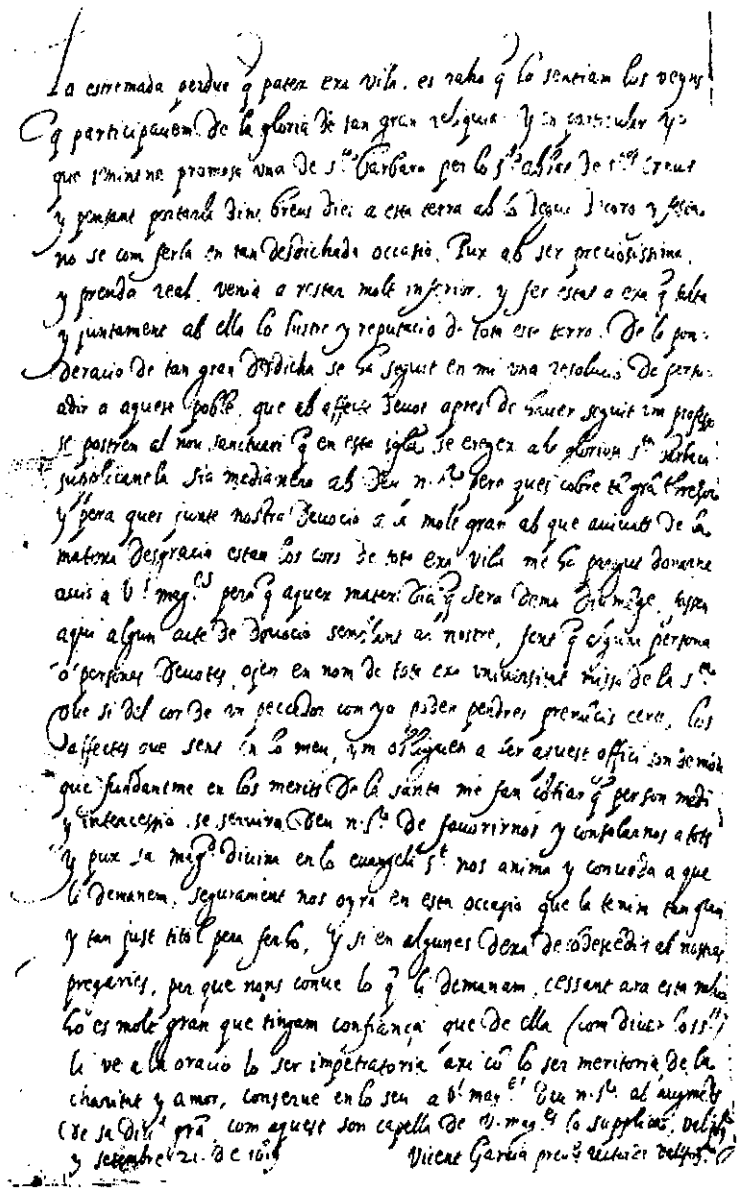
3

1619, octubre, 4. Barcelona

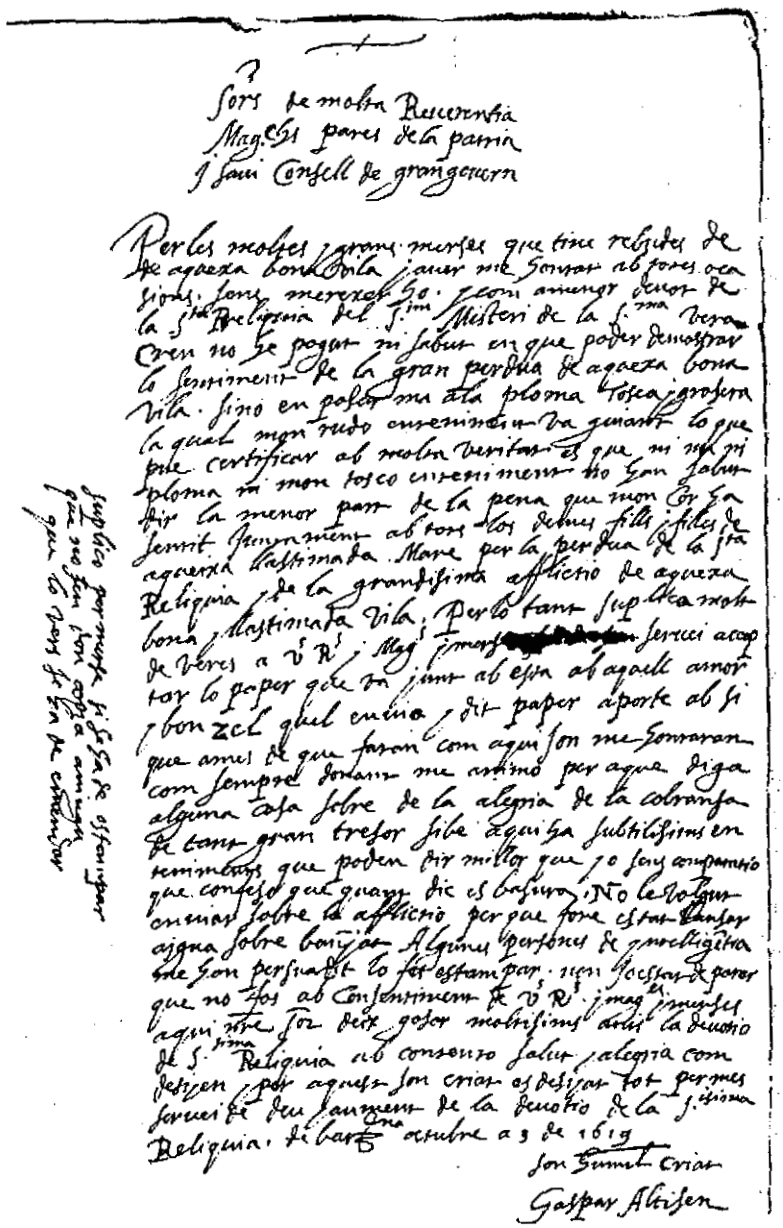
Carta de Jaume Puig a les autoritats de Cervera.

Gosen voses magnificències molts anys lo contento an tingut ab la mercè a fet nostre Senyor a tota aquesta vil·la en cobrar la santa relíquia, yo tinc grandíssima sperança a de ser per a mayor exaltació y glòria. Pux nostre Senyor a encaminat tam bé les coses en fins assí, tots estam obligats a fer-li infinites gràcies per tan gran mercè y voses magnificències, com a pares que ab tanta prudència y cristiandad an encaminat negoci tan emmaranyat, tenir grandíssim compte en fer notar y autenticar totes les cosses an passat, en particular si an acontenguts alguns miracles o coses de consideració, com sens dupte les aurà, per a què quant se fasse la translació de la santa relíquia se puge de tot fer una història y publicar per lo món lo gran thesor em tingut fins ara casi soterrat, que, com digué lo àngel a Thobies, «sacramentum regis abscondere bonum est, opera autem Dei revelare honorificum est». Honrem la santa relíquia y nostra pàtria ab ella, que assò sens dupte y no altre a pretès nostre Senyor ab esta aflictió. Sa divina magestad guarde a voses magnificències y prospere tot aquex poble que a mostrad tan gran devoció en esta ocasió. De Barcelona, octubre, 4, 1619.

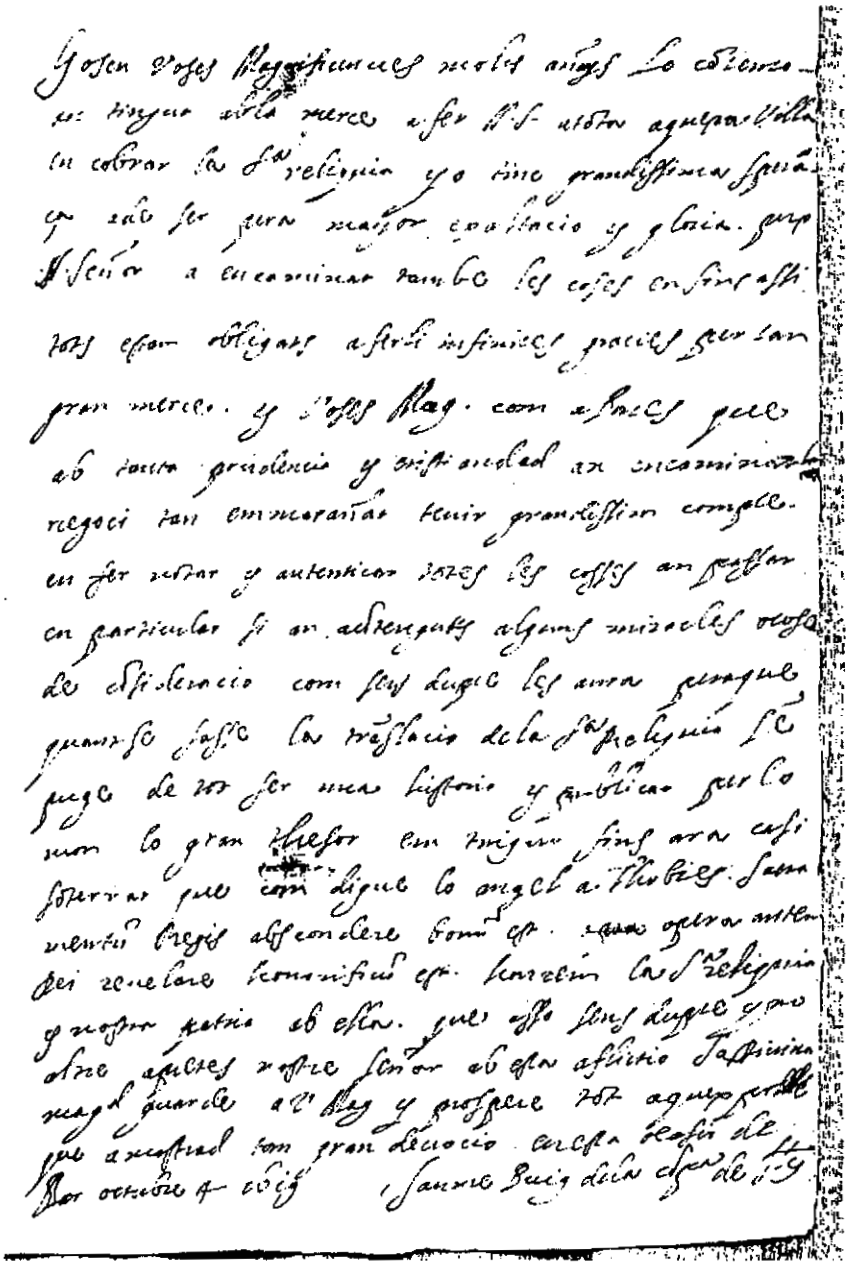
Jaume Puig, de la Companyia de Ihesús.

1. Carta de Francesc Vicent Garcia.

2. Carta de Gaspar Altisent.

3. Carta de Jaume Puig.